

MAAHANMUUTTAJA- OPISKELIJA RYHMÄSSÄNI

OPETTAJAN OPAS

Tie hoitajaksi -projekti 2012

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

Sisällysluettelo

Johdanto	2
Osa 1: Maahanmuuttajaopiskelija tarvitsee erityishuomiota	3
Osa 2: Vinkkejä opetukseen	5
Vinkkejä opintokokonaisuuksien rakentamiseen	5
Vinkkejä vuorovaikutukseen opetuksessa	7
Vinkkejä suulliseen viestintään.....	8
Vinkkejä kirjalliseen viestintään	10
Vinkkejä opetusmenetelmiin.....	13
Osa 3: Oppilaitos opettajan tukena	15
Vinkkejä oppilaitoksen toimintatapoihin.....	15
Lähteet ja kirjallisuus	

Johdanto

Maahanmuuttajaopiskelijoiden määrä on lisääntynyt viime vuosina kaikilla koulutusasteilla. Yhä useammin opettajat törmäävät tilanteeseen, jossa opetusryhmässä on äidinkielenään muuta kieltä puhuvia ja suomen kielen taidoiltaan hyvin erilaisia opiskelijoita. Tämä herättää hämmennystä ja kysymyksen siitä, millä tavalla nämä opiskelijat tulisi huomioida – vai tulisiko?

Suomessa ajatellaan, että opiskelija on itse ensisijaisesti vastuussa opinnoistaan ja niiden etenemisestä. Kuitenkin myös opettaja voi omalta osaltaan tehdä paljon sen eteen, että maahanmuuttajaopiskelija selviää opiskelustaan ja valmistuu työelämään. Kyse on lopulta melko pienistä, mutta tärkeistä asioista. Asioista, jotka tekevät opiskelun mielekkäämmäksi kaikille, myös suomalaiselle opiskelijalle.

Tämän oppaan tarkoituksena on tuoda esiin, miksi maahanmuuttajaopiskelija tarvitsee erityishuomiota opetusryhmässä sekä antaa opettajille ajatuksia ja konkreettisia välineitä työskentelyyn sellaisten ryhmien kanssa, joissa opiskelee sekä suomalaisia että maahanmuuttajaopiskelijoita.

Opas jakautuu kolmeen osaan: Ensimmäisessä osassa tuodaan lyhyesti esiin maahanmuuttajaopiskelijan erityistarpeita opinnoissa. Toisessa osassa annetaan vinkkejä heterogeenisten ryhmien opettamiseen ja kolmannessa osassa tuodaan esille toimintatapoja, joita tarvitaan koko oppilaitoksen tasolla.

Osa 1: Maahanmuuttajaopiskelija tarvitsee erityishuomiota

Maahanmuuttajaopiskelijoiden joukko on taustaltaan hyvin kirjava. Kotimaa, äidinkieli, koulutustausta ja ikä vaihtelevat paljon. Myös saman kansallisuuden sisällä erot yksilöiden välillä voivat olla suuria. Yleisesti ottaen voidaan kuitenkin sanoa, että koko joukkoa yhdistävät samankaltaiset haasteet, kun opiskellaan suomalaisessa koulutusjärjestelmässä.

Kielitaito

Vaikka kielitaidon testaus on yleistynyt opiskelijavalintojen yhteydessä, on opinnoissa käytettävä suomen kieli todellinen haaste ulkomaalaistaustaiselle opiskelijalle. On eri asia selvitä arkipäivän asioinnista suomen kielellä kuin kuunnella ammatillista sanastoa vilisevää luentoa. Näin etenkin silloin, kun ammattiala on opiskelijalle aivan uusi, eikä aikaisempaa koulutusta alalta ole. Tällöin opiskelijan on selviydyttävä kahdesta vaativasta koulutuksesta samaan aikaan: sekä valitsemastaan koulutusalaasta että ”kielikoulusta”. Tämä vie luonnollisesti paljon enemmän energiaa kuin kouluttautuminen äidinkielellä.

Suomalainen koulutusjärjestelmä ja ammatit

Maahanmuuttajaopiskelijalta saattaa myös osin puuttua realistinen tieto siitä, mihin ja millaiseen ammattiin koulutusjärjestelmästä valmistutaan ja mitä se käytännössä tarkoittaa. Hänellä ei ole sitä kulttuurista taustatietoa, jonka suomalainen imee itseensä jo äidinmaidossa. Niinpä opiskelun eri palasten liittäminen kokonaiskuvaan ja niiden ymmärtäminen vaatii enemmän aikaa ja prosessointia kuin suomalaisella opiskelijalla.

Suomalainen opiskelukulttuuri

Vaikka maahanmuuttajaopiskelija olisi kouluttautunut pitkällekin kotimaassaan, erilainen opiskelukulttuuri voi aiheuttaa omat alkukankeutensa opiskeluun. Monissa maissa opettaja on edelleen auktoriteettiasemassa ja opiskelijat ovat tottuneet hyvin opettajajohtoiseen työskentelyyn. Tällöin suomalaisessa opiskelukulttuurissa edellytettävät asiat, kuten itseohjautuvuus, oma-aloitteisuus ja se, että on itse vastuussa opintojensa edistymisestä, ovat vieraita. Usein opettajalta odotetaan selkeitä käskyjä, ohjeita ja neuvoja. Myös itsearviointi on uusi asia, koska arviointi nähdään opettajan rooliin liittyvänä asiana.

Oppimismetodit

Suomessa käytettävät oppimismetodit eroavat myös usein niistä, joihin maahanmuuttajaopiskelijat ovat tottuneet kotimaassaan. Esseen laatiminen, referaatin kirjoittaminen, teoriaa ja käytäntöä yhdistävät oppimistehtävät, ryhmätyöskentely, prosessikirjoittaminen sekä verkko-opiskelu ovat usein outoja asioita puhumattakaan näyttösuunnitelman kirjoittamisesta. Tämän vuoksi selkeä ja seikkaperäinen ohjaus erilaisten tehtävien tekemiseen on tärkeää, etenkin ensimmäisillä kerroilla.

Vahvuudet

Vaikka haasteita on paljon, maahanmuuttajaopiskelijoilla on myös usein taustastaan johtuvia vahvuuksia sekä potentiaalia monenlaisiin asioihin. Monet heistä suhtautuvat opiskeluun vakavasti ja kunnianhimoisesti ja ovat valmiita tekemään työtä hartiavoimin saadakseen koulutuksen ja ammatin Suomessa.

Maahanmuuttajaopiskelija haluaa kuitenkin usein olla ennen kaikkea opiskelija, eikä ”se maahanmuuttaja” luokassani. Näin ollen opettajan on hyvä suhtautua opiskelijoihin tasapuolisesti ja -vertaisesti, erilaista taustaa liikaa korostamatta. Edellä mainittujen asioiden valossa on kuitenkin selvää, että maahanmuuttajaopiskelijan lähtötilanne poikkeaa suomalaisen opiskelijan tilanteesta ja opettajan on tärkeää tiedostaa tämä.

Osa 2: Vinkkejä opetuksen tueksi

Mitä opettaja sitten voi tehdä helpottaakseen maahanmuuttajaopiskelijan opiskelua suomalaisten joukossa? Paljonkin. Ne ovat asioita, jotka eivät välttämättä vaadi suuria ponnistuksia tai hienoja pedagogisia rakennelmia. Asioita, joissa on kyse enemmänkin tiedostamisesta ja siitä, että kiinnittää huomiota omaan opettamiseensa. Luonnollisesti on myös asioita, jotka vaativat enemmän työtä. Niihin panostaminen kuitenkin maksaa itsensä takaisin pitkällä aikavälillä. Loppujen lopuksi opettaja on kuitenkin olemassa opiskelijaa varten.

Seuraavissa alaluvuissa on tiivistetyssä muodossa vinkkejä sekä pienempiä ja järeämpiä työkaluja oman ajattelun herättelemiseen ja opetuksen tueksi. Monet niistä ovat yksinkertaisia ja tuttuja, mutta uudessa kontekstissa niiden tärkeys korostuu entisestään. Ne ovat keinoja, jotka helpottavat kaikkien opiskelijoiden oppimista taustasta riippumatta. Jokainen opettaja voi poimia niistä itselleen sopivimmat persoonansa ja resurssiensa mukaan.

Vinkkejä opintokokonaisuuksien rakentamiseen

Ensimmäinen pieni askel on tulla tietoiseksi tavasta, jolla opetustaan jäsentää ja rakentaa. Sen jälkeen sen voi tehdä näkyväksi myös opiskelijoille. Pyrkimyksenä on luoda opiskelijoille selkeä kokonaiskuva sekä opetettavasta aineesta yleensä, että jokaisen oppitunnin asiakokonaisuudesta. Tämä helpottaa opiskelijoiden kykyä liittää opiskeltavia yksityiskohtia kokonaisuuksiin ja ymmärtää, mistä on kyse ja mitkä ovat keskeiset asiat. Tämä on erityisen tärkeää maahanmuuttajaopiskelijoiden kohdalla, koska heiltä usein puuttuu taustatietoa meille itsestään selvistä asioista. Oman opetuksen jäsentäminen auttaa myös opettajaa opetuksen suunnittelussa ja terävöittämisessä.

OPINTOJAKSON ALUSSA

1. Kerro, mitä opiskeltava aine on, ja mitä se tarkoittaa.

2. Kerro, mitkä ovat opintojakson tärkeät sisällöt ja anna ne myös kirjallisesti.

Voit myös jakaa mind map -kaavion tai muun selkeän taulukon keskeisistä sisällöistä tai antaa opiskelijoille tehtäväksi laatia sellainen jakson aikana. Tämä kannattaa kuitenkin tehdä yhdessä, ainakin ensimmäisellä kerralla.

3. Kerro, mitkä ovat opintojakson tavoitteet ja anna ne myös kirjallisesti.

Havainnollista asiaa konkreettisin esimerkein: mitä opiskelija tietää ja osaa tehdä opintojakson päättyessä?

Kerro, millä tavalla kurssi suoritetaan ja anna ohjeet myös kirjallisesti

Onko opetus luennointia, käytännön harjoituksia, ryhmätöitä, parityöskentelyä, itsenäistä opiskelua? Millaisia kirjallisia töitä tehdään? Mistä arvosana tulee? Millainen tentti on ja millaisia vaihtoehtoisia tapoja on suorittaa se?

4. Anna opiskelijoille koko opintojaksoa koskevat keskeiset käsitteet kirjallisesti.

Opintojakson alussa käsitteitä voi olla 10–20. Valitse sellaisia, jotka toistuvat usein opetuksessa. Tämä orientoi opiskelijat myöhempää opiskelua varten. On hyvä liittää käsitteisiin selitys suomeksi. Toinen tapa on käydä ensin käsitteet läpi yhdessä opiskelijoiden kanssa. Näin saat myös itse tietoa, mitä opiskelijat tietävät niistä entuudestaan.

5. Laadi selkeät ohjeet erilaisten oppimistehtävien tekemiseen (essee, referaatti, oppimispäiväkirja jne.) ja anna ne opiskelijoille.

Palaa niihin ja käsittele kunkin oppimistehtävän tullessa ajankohtaiseksi.

Vinkkejä vuorovaikutukseen opetuksessa

Toinen pieni askel on kiinnittää huomiota omaan viestintätyyliinsä: ilmeisiin, eleisiin, äänensävyyn ja muuhun nonverbaaliin viestintään. Tavoitteena on vastavuoroinen viestintätyyli, joka luo avoimuutta ja luottamusta työskentelyyn. Monet maahanmuuttajaopiskelijat tulevat kulttuureista, joissa nonverbaalinen viestintä on eloisampaa kuin Suomessa. Heille meidän pelkistetty viestintätylimme voi joskus olla monotonista, josta on vaikea erottaa sävyjä, asioiden välisiä suhteita tai niiden painoarvoa. Suomalainen perusilme tulkitaan myös joskus vihamielisyudeksi. Toisaalta joissakin kulttuureissa suomalainen ”Halki, poikki, pinoon” -viestintätyyli ja se, että myös negatiivisista asioista sanotaan suoraan, on uutta. Nämä seikat aiheuttavat joskus hämmennystä ja väärinkäsityksiä maahanmuuttajaopiskelijoiden joukossa.

VIESTINTÄ LUOKASSA

1. Tervehdi opiskelijoita aloittaessasi päivän opetusta.

2. Kysele ja kuulostele tunteita opetuksen alussa.

Epävirallisessa viestinnässä esille voi tulla asioita, joiden käsittely on tarpeen opintojen sujumiseksi. Opiskelijoiden on myös helpompi lähestyä opettajaa, kun kontakti on luotu. Tämä on tärkeää, jotta opettaja tietää ”missä mennään” ja voi tarvittaessa ohjata opiskelijaa eteenpäin muiden tahojen puoleen.

3. Osoita mielenkiintoa jokaista kohtaan.

On mukavaa, jos opettaja muistaa jokaisen opiskelijan nimen.

4. Hymyile

5. Kuuntele korvillasi ja sydämelläsi, mitä opiskelijat sanovat sinulle.

Palautteen saaminen on arvokasta, se on mahdollisuus oppia uutta.

6. Puutu ongelmiin välittömästi.

Jos havaitset jollakin opiskelijalla ongelmia, jotka vaikeuttavat opiskelua, tartu asiaan heti. Pitkittyessään asiat usein mutkistuvat. Tämä toimintatapa edellyttää hyvää verkostoa ja yhteisesti sovittuja toimintatapoja. Niihin palataan oppaan viimeisessä osiossa.

Vinkkejä suulliseen viestintään

Kolmas pieni askel liittyy myös viestintään. Tarkoituksena on kiinnittää huomiota tapaan, jolla käytät suomen kieltä puheessasi. Puhetapaansa ei tarvitse lähteä muuttamaan kokonaan toisenlaiseksi, mutta muutamien asioiden huomioiminen helpottaa viestin perille menoa myös maahanmuuttajaopiskelijoiden kohdalla. Puheen selkeä jäsentely sekä asioiden välisten suhteiden esille tuominen auttavat kaikkia kuulijoita seuraamaan puhetta.

Vastavuoroisuus opetuksessa eli ymmärtämisen varmistaminen eri tavoin on tärkeää, jotta opettaja saa palautetta siitä, pysyvätkö opiskelijat mukana opetuksessa.

Kuva: Marja-Leena Miettinen

Maahanmuuttajaopiskelijoiden kohdalla tämä on erityisen tärkeää: Usein he eivät halua olla ylimääräiseksi vaivaksi opettajalle. Niinpä kysyttäessä, ovatko he ymmärtäneet, vastaukseksi saa usein hymyn ja nyökyttelyä, vaikka opiskelijoilla ei olisi aavistustakaan käsiteltävästä asiasta. Monet heistä kokevat jatkuvan kyselemisen häiritsevän sekä opettajaa että muita opiskelijoita. Niinpä he pysyvät hiljaa ja yrittävät illalla pöntätä päähän ohi menneitä asioita.

PUHUESSASI

- 1. Käytä selkeää, mutta luontevaa kieltä.**
- 2. Orientoi opiskelijat teemaan kertomalla alussa oppitunnin pääkohdat ja vaiheet.**

Kirjoita ne myös taululle näkyviin.

- 3. Kerro selkeästi, milloin siirrytään asiasta toiseen.**
- 4. Painota tärkeitä asioita äänenpainoin ja hidastamalla puhetta.**

Anna tärkeät asiat, kuten tenttisisällöt, kotitehtävät, erilaiset ohjeet aina myös kirjallisesti.

- 5. Ilmaise puheessa selvästi asioiden väliset suhteet.**

Mitkä ovat pää- ja mitkä sivuasioita, milloin on kyseessä fakta ja milloin mielipide. Mikä on syy ja mikä on seuraus. Mikä on sääntö ja mikä on poikkeus.

- 6. Varmista tärkeiden asioiden kohdalla viestin perille meno usein ja monella tavalla.**

Pyydä opiskelijaa kertomaan omin sanoin kuulemansa tai lukemansa.

Tarkista ymmärtäminen kysymyksillä ja soveltavilla jatkokysymyksillä. Seuraa, miten opiskelijat toimivat, tekevät tehtäviään ja muistiinpanojaan.

Maahanmuuttajaopiskelijalta voit myös kysyä, kuinka monta prosenttia hän ymmärsi puheestasi. Saatat yllättyä!

- 7. Kertaa oppitunnin aikana tärkeitä asioita useampaan kertaan.**
- 8. Vältä kielikuvia tai ota ne esiin ”kielenopetuksena”**

Ulkomaalaisen on vaikea ymmärtää sellaisia ilmaisuja kuin esimerkiksi:

olla ihan pihalla, painaa asia villaisella, pysyä kärryillä,, mennä päin mäntyä jne. Voit myös ottaa ne rohkeasti esiin kysymällä maahanmuuttajaopiskelijalta, mitä sanonta tarkoittaa. Voit pyytää suomalaista opiskelijaa selittämään. Näin opiskelijat voivat huomaamattaan omaksua tavan opettaa suomea ryhmän maahanmuuttajajäsenille.

- 9. Käytä suoraa viestintää, kun annat ohjeita tai kehotuksia.**

Vertaa seuraavia ilmaisuja:

Olisi hyvä tehdä tämä huomiseksi loppuun./Tee tämä tehtävä huomiseksi loppuun! Eiköhän lähdetä ruokatauolle./ Lähdetään ruokatauolle!

Vinkkejä kirjalliseen viestintään

Neljäs pieni askel on tarkastella omaa kirjallista viestintää. Tämä koskee niin luentomateriaaleja ja muuta kirjallista oppimateriaalia, oppimistehtäviä kuin opintojen etenemiseen ja suorittamiseen liittyviä kirjallisia ohjeita. Kiinnittämällä huomiota kirjallisen ilmaisun selkeyteen voi helpottaa sanoman perille menoa. Olipa lukija suomalainen tai maahanmuuttaja, hyvin laaditun tekstin lukeminen on nautinnollisempaa kuin ”kapulakielen” tavaaminen.

Asian havainnollistamiseksi alle on koottu pääperiaatteita ja esimerkkejä tavoista, joilla kirjallisesta viestinnästä voi tehdä sujuvampaa. Niistä osa on poimittu Selkokeskuksen nettisivustolta osoitteesta <http://papunet.net/selkokeskus>. Sieltä löytyy runsaasti materiaalia selkokielisestä viestinnästä. Alla olevien esimerkkien joukossa on myös mukaelmia Koulutuskeskus Salpauksen sosiaali- ja terveysalan kirjallisesta materiaalista sekä muualta otetusta materiaalista.

1. Kohdista viestisi lukijalle.

<p>Yleiskielellä:</p> <p>Kelan toimistoissa neuvotaan hakijaa henkilökohtaisesti ja niistä saa hakemuslomakkeita.</p> <p><i>Lähde: Kelan internet-sivut. www.kela.fi</i></p> <p>Osaamiskansion aineistoa hyödynnetään henkilökohtaisen osaamisen osoittamisessa tutkinnon osien suorittamisen yhteydessä.</p>	<p>Selkokielellä:</p> <p>Voit kysyä neuvoa Kelan toimistosta. Sieltä saat myös hakemuslomakkeita.</p> <p>Voit käyttää osaamiskansiotasi, kun näytät osaamistasi tutkintotilaisuudessa.</p>
---	---

2. Rajaa viestisi ja sano vain oleelliset asiat.

<p>Yleiskielellä:</p> <p>Vuodesta 2000 MM-sarjaa hallinnut Michael Schumacher ei ole kyennyt tällä kaudella entisenlaiseen menoon. Schumacher ei ole ollut kertaakaan kolmen parhaan joukossa.</p> <p>Myös jokaisella aineenopettajalla on velvollisuus muistuttaa osaamiskansion rakentamisesta. Aineenopettaja voi teoriaopetuksessa tuoda esille keskeisiä teemoja, joista osaamiskansiota on suositeltavaa rakentaa. Myös osa oppimistehtävistä voidaan ohjeistaa osaamiskansioon talletettavaksi. Vastuu osaamiskansion kokoamisesta ja siihen koottavasta aineistosta on kuitenkin viime kädessä opiskelijalla itsellään.</p>	<p>Selkokielellä:</p> <p>Formula ykkösten entinen maailmanmestari Michael Schumacher ei ole menestynyt tällä kaudella.</p> <p>Osaamiskansioon voit laittaa materiaalia teoriaopetuksesta sekä oppimistehtäviä. Opettaja neuvoo sinua materiaalin keräämisessä, mutta lopullinen vastuu kansion rakentamisesta kuuluu sinulle itsellesi.</p>
--	--

3. Mieti sanavalintasi tarkkaan.

Käytä lukijalle tuttua sanastoa, vältä pitkiä sanoja, selitä käyttämäsi vaikeat ilmaisut. Vältä kielikuvien ja abstraktien ilmaisujen käyttöä ja ole varovainen suurten lukujen käytössä.

<p>Yleiskielellä:</p> <p>Ilma on kuin morsian.</p> <p>Mitä ovat sosiaalihuollon toimintaedellytykset? Mikä on sosiaalihuoltolain soveltamisalue?</p>	<p>Selkokielellä:</p> <p>On kaunis sää.</p> <p>Mitä resursseja tarvitaan, että sosiaalihuolto voi toimia? Missä ja milloin sosiaalihuoltolakia käytetään?</p>
---	--

4. Muotoile lauseesi huolella.

Kirjoita lyhyitä lauseita ja sano vain yksi tärkeä asia yhdessä lauseessa. Käytä suoraa sanajärjestystä, vältä passiivia, partisiippirakenteita sekä lauseenvastikkeita.

<p>Yleiskielellä:</p> <p>Sosiaaliasiamies toimii asiakkaan oikeuksien edistämiseksi muun muassa tiedottamalla asiakkaan oikeuksista, neuvomalla asiakasta asiakaslain soveltamiseen liittyvissä asioissa sekä avustamalla häntä muistutuksen tekemisessä kohtelustaan sosiaalihuollon toimintayksikön vastuuhenkilölle tai johtavalle viranhaltijalle. <i>Lähde: Sosiaali- ja terveysministeriön internet-sivut www.stm.fi</i></p> <p>Osaamiskansion työstäminen aloitetaan orientoivissa opinnoissa.</p> <p>Asumistukea voit hakea Kelasta</p>	<p>Selkokielellä:</p> <p>Sosiaaliasiamies neuvoo ja avustaa sosiaalihuollon asiakkaita. Hän tiedottaa asiakkaan oikeuksista ja seuraa, miten asiakkaita kohdellaan kunnassa. Sosiaaliasiamies antaa asiakkaalle tietoja siitä, miten asiasta valitetaan. Sosiaaliasiamies ei tee valitusta asiakkaan puolesta. <i>Lähde: Sosiaalihuollon asema ja oikeudet. Selkokielineen opas. Sosiaali- ja terveysministeriö.</i></p> <p>Aloita osaamiskansion tekeminen jo opintojen alussa.</p> <p>Voit hakea asumistukea Kelasta.</p>
--	--

5. Kirjoita konkreettista kieltä.

Esitä asiat lukijalle tutusta näkökulmasta ja lukijan kokemusmaailman kautta. Anna tarvittaessa esimerkkejä.

<p>Yleiskielellä:</p> <p>Sosiaali- ja terveysalaan liittyvän projektin toiminta tapahtuu ensisijaisesti alan tyypillisiin toimintaympäristöihin sijoitetuissa toimenpideyksiköissä.</p>	<p>Selkokielellä:</p> <p>Sosiaali- ja terveysalan projektissa työskennellään esimerkiksi terveysaseman vuodeosastolla, päiväkodissa tai sairaaloiden eri poliklinikoilla.</p>
--	--

<p>Yleiskielellä:</p> <p>Televisiolähetysten digitalisointi tarkoittaa, että lähetyksen kuva ja ääni pakataan entistä tiiviimpään muotoon. Tällä tavoin jakeluverkossa on mahdollista lähettää huomattavasti enemmän ohjelmia sekä muita palveluja. Digitaalinen lähetys käyttää radioaaltojen taajuuksia tehokkaammin ja on vähemmän altis ulkoisille häiriöille kuin nykyinen analoginen lähetystekniikka. Näin digitaalinen tekniikka parantaa kuvan ja äänen laatua.</p> <p><i>Lähde: www.digitv.fi-sivujen aloitusteksti vuodelta 2006)</i></p>	<p>Selkokielellä:</p> <p>Tv-lähetykset muuttuvat 31.8.2007 digitaalisiksi. Ohjelmia lähetetään jo nyt tällä uudella tavalla. Uudistus tuo katsojille uusia televisiokanavia sekä paremman laadun television kuvaan ja ääneen. Uudistus tarkoittaa myös sitä, että katsojat tarvitsevat uuden laitteen.</p> <p><i>Lähde: Selkokiehityksen lehtijutun aloitus. Selkouutiset 23/06</i></p>
---	--

6. Kiinnitä huomiota myös tekstin ulkoasuun.

Tekstin visuaalisuus on tärkeä elementti ymmärtämisen kannalta. Kannattaa laatia materiaalit mahdollisimman selkeiksi, käyttää normaalia fonttikokoa (11 tai 12), tarpeeksi suurta riviväliä (1,5) ja jakaa tekstit kappaleisiin, joissa kussakin käsitellään yhtä asiakokonaisuutta. Tehokeinoja, kuten lihavoitua, kursivoitua ja alleiviivausta, tulee käyttää harkiten. Myös kuvitus on tehokas tapa helpottaa viestin ymmärtämistä. Muista kuitenkin sijoittaa kuva lähelle sitä käsittelevää tekstiosuutta.

Vinkkejä opetusmenetelmiin

Viides askel on miettiä, miten rakentaa oppitunnin kulku ja elävöittää opetusta. Onko opetus luentomaista vai olisiko vaihtoehtoisia tapoja opettaa sama asia? Jokainen opettaja luonnollisesti punnitsee, mikä tapa on kulloinkin käyttökelpoisen, mielekkäin ja myös omaan persoonaan sopivin. Joskus kannattaa kuitenkin irrottautua perinteisestä luennoinnista ja kokeilla opiskelijoita enemmän aktivoivia menetelmiä. Tällöin oppimiskokemukset monipuolistuvat.

Myös opetuksen elävöittäminen erilaisten havainnollistamiskeinojen avulla auttaa asioiden omaksumista ja ymmärtämistä. Se tuo väriä opetukseen ja opettaja voi käyttää monipuolisia taitojaan.

OPPITUNNIN SUUNNITTELU

- 1. Opetuksen ”raskaimmat osuudet” kannattaa keskittää aamupäivään ja oppitunnin alkupuolelle.** Tuolloin keskittymiskyky on yleensä parhaimmillaan.
- 2. Määrittele aina oppitunnin keskeiset käsitteet huolellisesti.**
Ei ole hullumpi idea antaa kunkin oppitunnin tärkeimpiä käsitteitä etu- tai jälkikäteen selityksineen maahanmuuttajaopiskelijoille. Tämä vaatii ylimääräistä työtä, mutta kun käsitelista on kerran laadittu, se säästää vaivaa jatkossa.
- 3. Vaihtele menetelmiä oppitunnin aikana**
Kuuntelemisen, kirjoittamisen, keskustelun, pari- tai ryhmätyöskentelyn sekä toiminnan rytmittäminen sopivasti päivän käsikirjoitukseen
- 4. Havainnollista ja visuaalista opetettavaa aihetta erilaisin keinoin.**
Piirtäminen, kuvat, värien käyttö, liikkeet, eleet, ilmeet, äänenpainot, käsitekartat ja taulukot, videot, simulaatiot, asioiden mallintaminen
- 5. Opetä toiminnan avulla, jos mahdollista.**
Näin opiskelija saa monipuolisia assosiaatioketjuja ja muistihakureittejä
- 6. Opetä ongelmanratkaisun avulla.**
Kun käsitellään vaikkapa sosiaali- ja terveysalan lainsäädäntöä tai lähihoitajan eettisiä periaatteita, ongelmanratkaisua voi käyttää orientaationa teemoihin. Anna esimerkki käytännön tilanteista, joissa yllä olevia aiheita täytyy soveltaa ja etsi ratkaisua yhdessä opiskelijoiden kanssa. Tätä voi käyttää myöhemminkin abstraktien asioiden käsittelyyn.
- 7. Laita opiskelijat opettamaan välillä toisiaan.**
Kun opettaa toista, se edistää myös omaa oppimista. Käsitteiden ruotiminen yhteisesti on hyödyllistä myös suomalaisille opiskelijoille.
- 8. Anna opiskelijoille aikaa prosessoida.**
Jos mahdollista, oppitunnin materiaalin voi jakaa maahanmuuttajaopiskelijoille jo etukäteen. Tällöin he voivat ottaa selville kielellisesti vaikeat ilmaisut ja pysyvät paremmin mukana itse asian opiskelussa, kun kaikki energia ei mene vmmärtämispinnistelvvn.

Osa 3: Oppilaitos opettajan tukena

Viimeisessä osassa muutama sana siitä, mitä asioita kannattaa huomioida koko oppilaitoksen tasolla, kun koulussa on maahanmuuttajaopiskelijoita. Monia asioita opettaja voi tehdä itse, mutta on myös paljon opiskelijoiden tukemiseen liittyviä asioita, jotka on tehtävä selväksi oppilaitostasolla. Osa kouluista onkin jo laatinut monikulttuurisuusstrategian ja erilaiset toimintatavat ovat tulleet osaksi oppilaitoksen arkea.

Joissakin oppilaitoksissa maahanmuuttajaopiskelijat ovat yksittäisiä tai heistä ei ole vielä paljon kokemuksia. Näin ollen myös käytännöt voivat olla suunnittelematta tai ainakin käyttöön ottamatta. Jotta tilanne kaikkien kannalta olisi otollinen opiskelulle ja sille, että tutkinnot suoritetaan loppuun, olisi kaikissa oppilaitoksissa hyvä miettiä ja kirjata ylös toimintatavat myös maahanmuuttajaopiskelijoita koskien. Vaikka he usein saavat apua ja tukea normaaliteitse eli kaikille opiskelijoille suunnatuista tukipalveluista, on kuitenkin toimivia käytäntöjä, jotka soveltuvat nimenomaan maahanmuuttajaopiskelijoille.

Vinkkejä oppilaitoksen toimintatapoihin

Seuraavassa on lyhyt katsaus erilaisiin tukitoimiin ja toimintatapoihin, joilla voidaan tasoittaa maahanmuuttajaopiskelijan opintopolkua. Asiaa tarkastellaan sekä opetushenkilökunnan että opiskelijan näkökulmasta: mitä opettajakunta tarvitsee ja mitä maahanmuuttajaopiskelija tarvitsee?

Tärkeintä on rakentaa oppilaitoksen tasolla toimiva asiantuntijoiden verkosto, jossa vastuut on jaettu selkeästi. Myös toimintatavat erilaisissa tilanteissa on hyvä kirjata yhdessä ylös. Näin kaikki ovat selvillä kuka tekee mitä ja millä resursseilla. Näin mahdollisiin haasteisiin opiskelussa voitaisiin puuttua heti. Toimivat yhteydet oppilaitoksen ulkopuolelle, kuten esimerkiksi opiskelijaterveydenhuoltoon, sosiaalitoimistoon ja muihin viranomaisiin ovat kullan arvoisia.

Monia ongelmia ja kipukohtia voidaan myös ehkäistä ennakolta hyvällä suunnittelulla. Suunnittelu vaatii luonnollisesti resursseja ja aikaa, mikä hektisessä ja vaativassa

työelämässä voi tuntua ylimääräiseltä rasitteelta. Toimintatapojen suunnittelu kuitenkin säästää opetushenkilöstön energiaa jatkossa, kun tilanteiden tullessa eteen käytännöt ovat jo valmiina.

Opetushenkilöstön perehdytys

Jos ja kun oppilaitoksella on monikulttuurisuusstrategia sekä yhdessä laaditut toimintatavat maahanmuuttajaopiskelijoiden tukemisessa, tulee opetushenkilöstö perehdyttää asiaan. Perehdytyksen voi hoitaa esimerkiksi siihen nimetty henkilö, joka on kiinnostunut asiasta ja syventynyt maahanmuuttajaopiskelijoiden erityiskysymyksiin. On hyvä, jos perehdyttäjällä on mahdollisuus osallistua monikulttuurisuuskoulutuksiin ja laajentaa omaa osaamistaan tällä saralla.

Opiskelijan orientoiminen opintoihin

Jotta maahanmuuttajaopiskelija saisi mahdollisimman hyvät lähtökohdat opiskeluunsa, normaaleihin orientaatio-opintoihin olisi hyvä sisällyttää oma jakso niille, joille suomalainen koulutusjärjestelmä ja opiskelukulttuuri eivät ole itsestäänselvyksiä. Tällä luodaan opiskelijalle kokonaiskuvaa siitä, mistä opiskelussa on kysymys, mitä on odotettavissa ja mitä opiskelu opiskelijalta vaatii. Tästä huolimatta monia asioita joudutaan käymään läpi monta kertaa, mutta alussa annettu kokonaiskuva helpottaa silti opintoihin orientoitumista.

Orientaation on hyvä olla ohjattua ja siinä on hyvä käydä läpi opiskeltavan tutkinnon keskeiset sisällöt ja erilaisten koulutukseen liittyvien termien merkitys. Alustavasti voidaan esitellä eri oppiaineiden sisältöä sekä opintojen suorittamistapaa. Erityisesti aikuisten näyttötutkintojärjestelmä on yleensä maahanmuuttajaopiskelijoille entuudestaan tuntematon. Sen ymmärtäminen ja sisäistäminen vaatii selittämistä, termien läpikäymistä sekä konkreettisten esimerkkien antamista.

Jos mahdollista, maahanmuuttajaopiskelijoille olisi hyvä järjestää oma työpaja tai lyhyt kurssi, jossa käydään läpi opiskelutekniikkaa: lukutekniikkaa, muistiinpanojen tekemistä, käsitteen määrittelyä sekä referaatin ja muiden oppimistehtävien tekemistä. Myös matematiikan kieltä ja muuta koulutusalan keskeistä terminologiaa voitaisiin käydä läpi. Näin myöhemmässä vaiheessa opiskelijoiden opastaminen näissä asioissa olisi helpompaa. Toinen tapa on antaa tukitunteja näistä aiheista opintojen varrella.

Orientaatio-osuudessa olisi hyvä käsitellä myös sellaisia suomalaisen opiskelukulttuuriin kuuluvia käsitteitä kuin itsearviointi, itseohjautuvuus ja oma-aloitteisuus. Opiskelijoille on hyvä tähdentää, että he ovat itse vastuussa opiskelustaan ja että opettajan rooli Suomessa on enemmänkin ohjaava kuin autoritaarinen. Nämä asiat selkiytyvät ja konkretisoituvat monille opiskelijoille usein vasta opintojen kuluessa.

Tenttikäytännöt on myös hyvä tehdä heti alussa selväksi. Oppilaitoksen tasolla olisikin hyvä sopia siitä, voisiko esimerkiksi kirjallisen tentin korvata suullisella. Asioiden suullinen selvittäminen on joillekin maahanmuuttajaopiskelijoille mutkattomampaa kuin kirjallinen ilmaisu. Myös lisäajan antaminen, sanakirjan käyttö sekä pareittain tekeminen ovat oivallisia tapoja lisätä mahdollisuuksia suoriutua tentistä.

Suomalaisen kulttuurin kielteinen suhtautuminen lunttaamiseen on myös syytä ottaa esille. Näin säästytään jatkossa suuremmilta väärinkäsityksiltä. Monessa maassa lunttaus on enemmän tai vähemmän käytäntöön kuuluva asia, jonka myös opettajat hiljaisesti hyväksyvät. Taustalla on erilainen käsitys siitä, mistä lunttauksessa on kysymys. Siinä missä suomalainen näkee lunttauksen ”laiskan opiskelijan moraalittomana ja lapsellisena tekona”, toisenlaisesta kulttuurista tuleva saattaa ajatella, että varmistamalla hyvän tenttituloksen he pelastavat opettajan maineen. Epäonnistuminen taas häpäisee opettajan ja hänen opetuksensa. Avun pyytäminen ja kaverin auttaminen tentissä on näin ollen solidaarinen teko, missä ketään ei jätetä pulaan.

Luonnollisesti myös muut opiskeluun liittyvät asiat, kuten opintososiaaliset etuudet, opiskelijaterveydenhuolto sekä opiskelijoiden muu oheistoiminta on hyvä selvittää maahanmuuttajaopiskelijoille. Pelkkä tiedon jakaminen ei takaa asioiden ymmärtämistä, vaan jälleen on hyvä selittää vaikeat termit ja varmistaa, että opiskelijat ymmärtävät asian. Tärkeää on myös varata aikaa opiskelijoiden kysymyksille sekä alkuorientaatioissa että myöhemminkin opintojen aikana. Usein esille voi tulla kysymyksiä, joita suomalainen ei välttämättä tule ajatelleeksikaan.

Kaikkein tärkeintä on kuitenkin tehdä myös opiskelijoille selväksi, mistä ja miten erilaista apua ja tukea saa opintojen eri vaiheissa ja erilaisissa ongelmatilanteissa. Tukipalveluita ei kuitenkaan pitäisi tuoda esille vain siinä merkityksessä, että ne ovat tarjolla jos ja kun ongelmia ilmenee. Palveluiden olisi hyvä olla mahdollisimman ”matalan kynnyksen” -periaatteella toimivia ja osittain opinto-ohjelmaan kuuluvia, jolloin ne ennaltaehkäisisivät

suurempien ongelmien syntymistä. Esimerkiksi säännölliset tukitunnit vaikeiden termien selittämiseen tai eri oppimistehtävien harjoitteluun ovat tällaisia palveluita.

Tutortoiminta

Myös suomalaisille opiskelijoille tulisi antaa mahdollisuus vapaaehtoistoimintaan, jossa heillä on hyvä tilaisuus oppia muista kulttuureista ja ajattelutavoista sekä itsestään.

Esimerkiksi opiskelijatutor- tai kummitoiminta antaa parhaimmillaan molemmille osapuolille paljon: ei pelkästään opintoja vaan koko elämää ajatellen. Tärkeää on löytää opiskelijat, jotka ovat itse kiinnostuneita toimimaan tutoreina tai kummeina

maahanmuuttajaopiskelukavereille. Molemmille osapuolille on myös hyvä selvittää, mistä on kysymys ja tarvittaessa rajata, mitä asioita toiminta kattaa ja milloin tutoroitava on hyvä ohjata muiden palvelujen piiriin.

Lähteet ja kirjallisuus

Hyvällä mallilla – tukitoimien työkalupakki opettajille ja ohjaajille II,
toim. Matti Mäkelä & Mika Salonen 2011, Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi
http://www.koulutustakuu.fi/HyvallaMallilla_netti.pdf

Kielituki – Opas työpaikalle, Koulutuskeskus Salpaus,
http://salpro.salpaus.fi/esitteet/ESITTEET_2010/Kielitukiopas.pdf

Kuukka Ilona, Opiskelutaitoja parantava kurssi lukiossa opiskeleville
maahanmuuttajille, (16.12.2011), osoitteessa:
www.edu.fi/verkko_oppimateriaalit/opiskelutaitoja_parantava_kurssi_lukiossa_opiskeleville_maahanmuuttajille

Nieminen Ulla & Kemppe Maija-Leena, Maahanmuuttajat työpaikalla – opas
monikulttuurisiin kohtaamisiin, Koulutuskeskus Salpaus,
<http://www.salpaus.fi/esittely/projektit/paattyneet-projektit/Documents/Maahanmuuttajat%20ty%C3%B6paikalla%20opas%202007.pdf>

Nyrkkisääntöjä suomen kielen taidoiltaan heterogeenisten ryhmien opetukseen,
Oppilas luokassa – SOPPI – suomeksi oppimassa, (7.6.2012) osoitteessa
http://virtuaaliyliopisto.jyu.fi/soppi/Tyokalujaohjaukseen/mamuoppilaat_luokassa

Maahanmuuttaja ryhmässäni, Opetushallitus 2011

Monikulttuurinen ohjaus, Opetushallitus 2011

Selkokielen periaatteet, Selkokeskus, osoitteessa:
<http://papunet.net/selkokeskus/koulutus/selkokielen-perusteet-kurssi/selkokielen-periaatteet.html>